

J e l e n t é s

a Tudományos Minősítő Bizottság munkájáról.

A Tudományos Minősítő Bizottságot a 26/1950. sz. tvr. hozta létre. A Bizottságnak - elnökkel és titkárral együtt - 17 tagja van. Tagjait az MTA Elnökének előterjesztésére a Minisztertanács nevezte ki. A TMB tagjai közül nagyarányú más elfoglaltságuk miatt négyen /Andios Erzsébet, Fogarasi Béla, Bognár Rezső, Somos András/ tagságukról lemondtak. A lemondott tagok helyére a TMB javaslatára az Akadémia Elnöksének előterjesztése alapján a Minisztertanács Erdei Ferencet, Mátrai Lászlót és Verő Józsefet nevezte ki. A negyedik lemondott tag helyére az aspiránsképzéssel kapcsolatos legutóbbi minisztertanácsi rendelet értelmében az Oktatásügyi Miniszter küldött képviselőt, Kónya Albert miniszterhelyettes személyében. A Bizottság tagjai az egyes szaktudományok legjobb képviselői akadémikusok és levelező tagok. A TMB 17 tagjának akadémiai osztályok szerinti megoszlása a következő:

I.Oszt.	II.Oszt.	III.Oszt.	IV.Oszt.	V.Oszt.	VI.Oszt.	VII.Oszt.
3	1	3	3	2	4	1

1.

A TMB feladata az aspiránsképzés és a tudományos minősítés kérdéseiben a döntések meghozatala, szervezett /rendes és levelező/ és szervezett aspiranturán kívüli /u.n. rövidített/ aspiránsok felvétele és a tudományos fokozatok odaítélése. /Az aspiránsképzés már a TMB létrehozása előtt megkezdődött, a vele kapcsolatos feladatokat annak idején az Országos Tudományos Képesítő Bizottság, majd az Országos Aspirantura Bizottság látta el./

A TMB-nek megalakulása után időrendben első feladata a tudományos fokozatok egyszerűsített uton történt odaítélése volt. 1952 végéig a TMB jó részt ezzel a kérdéssel foglalkozott. Emellett szinte csak adminisztratív látta el az aspiranturával kapcsolatos feladatokat. Az egyszerűsített uton történt minősítések lezárása után a TMB arra törekedett, hogy fél éves munkatervük alapján foglalkozzék a feladatkörébe tartozó legfontosabb kérdésekkel. Aspiránsképzésünk tapasztalatai alapján elsősorban az aspiranturára vonatkozó kérdések megvitatását tűzte napirendre. Megvizsgálta a IV., V. és a VI. Osztályhoz tartozó aspiránsképzés kérdéseit. Megvitatta a disszertációk nyilvános vitájának kérdéseit. Előkészítette és döntött a belföldi és a szovjet aspiránsok felvétele ügyében. Kidolgozta a kandidátusi minimumok alapelveit. 1953. szeptember 1. óta /a minimumok ekkor készültek el/ folyamatosan bonyolítja le a rövidített aspiránsok felvételét. Ugyancsak folyamatosan dönt a megvitatott disszertációk alapján a tudományos fokozatok odaítélése tekintetében.

A TMB tagjai a tudományos fokozatoknak egyszerűsített uton történt odaítélése idején, de a TMB akadémikusokból álló szakbizottságai is sok fáradságot és időt igénylő aktív felelősségteljes munkát végeztek. Sajnos a tárgyalások szigorúan bizalmas voltának hangsúlyozása ellenére is főként a szakbizottság tagjai nem egy esetben követtek el indiszkréciót s ennek eredményeként sok zavar támadt az egyébként is sértődésre alkalmas adó munkával kapcsolatban. Általában meg lehet állapítani, hogy a minősítési munka néhány hibától eltekintve megfelelő volt. A minősítések

befejezése után a TMB tagjainak aktivitása, az üléseken való részvétele is megoszlott. Az üléseknek jellemző vonása, hogy a bizottsági tagok egy része csak szűkebb szakmájával kapcsolatos kérdések megvitatásában vesz részt aktívan. Ezzel függ össze, hogy az üléseken kevés elvi vita bontakozik ki. Viszonylag jó vita alakult ki a IV. és az V. Osztályhoz tartozó aspiránsok képzésének megvizsgálásakor. E viták színvonalát fokozta, hogy a TMB tagjain kívül jelen voltak a két szaktudomány nem TMB tag képviselői közül is néhányan. Az utolsó fél esztendőben általában arra törekszünk, hogy a legfőbb napirendi pontok anyagát akadémikusokból, doktorokból és kandidátusokból álló kisebb aktívakkal folytatott megbeszélések alapján készítsük el és néhány szakembert a napirendi pont tárgyalásához meghívunk.

Aspiránsképzésünk az első két esztendő sok szempontból tapogatózó kísérletezés ideje ellenére komoly eredményeket mutat. Meg kell állapítani, hogy a még mindig fennálló hibák, a különböző nehézségek ellenére az aspiranturával el fogjuk érni azt a célt, amit magunk elé tűztünk. Különösen a rendes aspirantúra terén, - a hibák ellenére - megmutatkoznak ezek az első felvételek nem eléggé magas igényű kiválasztásában, több szaktudomány területén megfelelő vezetés hiányában - a képzés eredményesnek mondható. A most végző aspiránsok benyújtott és közvetlenül benyújtás előtt lévő disszertációi azt mutatják, hogy több kiemelkedő fiatal tudományos kádert képeztünk a legkülönbözőbb szakterületeken. A 80 végzős aspiráns közül 3-4 van olyan, akik nem fogják megvédeni disszertációjukat. A színvonal az évről-évre magasabb igényű kiválasztás és az emelkedő igényességű képzés folytán a következő esztendőben nagy mértékben növekedni fog.

Súlyos nehézségeink vannak azonban a levelező aspirantúra területén. Eppen ezért az aspiránsképzéssel kapcsolatos tapasztalatok nyomán arra törekszünk, hogy levelező aspirantúrára a lehetőség keretein belül kis számmal vegyünk fel pályázókat és közülük is csak kivételes esetben olyanokat, akik számára munkahelyükön a kutatás lehetőségei nincsenek biztosítva. Az aspiránsok megoszlása a rendes és a levelező aspiránsok tekintetében a következő:

1951 februárjában felvettünk	76 aspiránst	/levelező aspirantúra ekkor még nem volt/		
1951 novemberében felvettünk	126 "	Ebből levelező:	75	59 %
1952-ben felvettünk	188 "	"	"	68 36 %
1953-ban "	212 "	"	"	85 40 %

/Az 1953-ban felvett levelező aspiránsok nagy számát indokolja, hogy igen sok aspiránst vettünk fel a II. Osztály területén - 42 aspiránst, ebből 26 levelező - főként ideológiai szakokra/.

Az aspiránsfelvételek színvonalának emelkedését a most folyó felvételeknél bevezetett tematikához kötött felvételi vizsgák is fokozzák. Alapvető hiányossága azonban felvételeinknek, hogy nem támogatja azt komoly tudományos fejlesztési terv; az elmúlt esztendőben nem voltak megszabva az egyes tudományágak tervszerű fejlesztésének irányvonalai, amire az aspiráns keretszámok kidolgozása is építhetett volna. Jelenleg összesen 677 belső aspiráns képzése folyik. /Ebből 232 levelező aspiráns/. Felmerül a kérdés, nem méreteztük-e túl az eddigi felvételek

... során az aspirantúra keretében. Felismerünk szerint nem, mivel a szakmai tudományos háttér hiánya sokszor igen nagy. A most végző aspiránsek elmozdítása is arról tanusított, hogy a kitűnő aspiránsek között is van, és igényt tartott, elhelyezési problémák esupán a csekély számú gyengébb aspiránssal kapcsolatban mutatnak fel.

A Szovjetunióban eddig 20 aspiránst szereszte meg a kandidátusi fokozatot. Jelenleg összesen 77 magyar aspiráns tanul szovjet egyetemen és kutató intézetekben. 1954. szeptemberéig 13-an fogják megszerezni a szovjet kandidátusi fokozatot.

Korábban a kiválasztás terén sok hiányosság volt. Több aspiránst helytelen magatartásuk miatt nem fogadtunk. Sokan voltak közülük, akik hiányos orosz nyelvi ismerettel mentek ki a Szovjetunióba. A tavaly kiküldöttük azonban a kiválasztás eredményeként minden tekintetben megfelelőek voltak. Közülük 151 tudott oroszul, tanulmányi munkájukat komoly eredményekkel végezték. Egy van közülük esupán, akinek tudományos színvonala nem megfelelő, egyet pedig közben felmerült betegség miatt kellett hazahívni.

Régebben a Szovjetunióban tanuló aspiránseink munkáját nem ellenőriztük, az 1953 őszén megalakított aspiránshizottságokon keresztül az ellenőrzés megjavult. Kérdéseik megoldását az aspiránshizottságok jelentései nyomán megfelelően intézzük, hazai könyv és folyóirat ellátásukról is megtörtént a gondoskodás.

Rövidített aspirantúrára eddig 296 pályázat érkezett há. Ebből az osztályok javaslata alapján felvettük 151 pályázót, elutasítottunk 30 pályázót. 115 pályázat alintételek folyamatosan van. A rövidített aspiránsek közül egy az elmúlt napokban már disszertációját is megvédte. A rövidített aspirantúrára pályázóknak 10 fő a tanszéki és kutató intézeti, 30 %-a minisztériumi, vagy más hivatali dolgozó.

A Szovjetunióban a kandidátuseknek kb. 54% -a szerzi meg szervezett aspirantúrára a kandidátusi fokozatot, a többi munkahelyén maradva tanácskezelőjének, vagy a kutató intézet legjobb szakembereinek irányításával készül fel az aspiránsi vizsgára és készíti el disszertációját. A mi egyeteminken, főiskoláinkon és kutató intézeteinkben a rövidített aspirantúrának még nincsen megfelelő tekintélye. Sőt a tanszékeken dolgozó szervezett aspiránsek és a fokozattal nem rendelkező oktatók között gyakran feszültség alakul ki. Bár a TMB minden alkalommal /egyetemi vagy kari tanácsulésiken, kutató intézeti értekezleten, oklevél kiosztások alkalmával/ felvetette a fokozatok megszerezésének szervezett aspiránsképzésen kívüli lehetőségét, az előrelépésért a felelősség nagy mértékben bennünket terheli. A minimumok hiányában - bár pályázatok rövidített aspirantúrára már korábban is beérkeztek - a felvételeket csak 1953 szeptemberében tudtuk megkezdni. De esután is a rövidített aspiránsek felvétele elmaradt és bürokratikus volt. Nem kielégítő a rövidített aspiránsekkel való foglalkozás sem, nagyrészt adminisztratív jellegű. Nem használták fel a téren a tudományos osztályok nélkülözhetetlen segítségét sem.

A kandidátusi és doktori disszertációk vitái 1953 végén indultak meg. Eddig 11 vita folyt le, ebből 3 doktori, 8 kandidátusi. /Akadémiai osztályok szerint a lefolyt viták: I. Osztály - 2, II. Osztály - 2, III. Osztály - 3, IV. Osztály - 1, V. Osztály - 3./ A megvédett disszertációkon túl 82 kandidátusi és doktori disszertáció bírálata van folyamatban.

Ezek közül megvédésre kerül június 30-ig 10 kandidátusi és 7 doktori disszertáció. /1 irodalomtörténeti, 2 jogtudományi, 1 földrajzi, 1 matematikai, 2 fizikai, 1 gyümölcstermesztés, 1 erdészeti, 1 biológiai, 2 orvostudományi, 1 orvostudományi, 1 építészeti, 1 forgácsolás-elmélet, 1 gépészet, 1 szerveskémia/. Az aláhuzottak doktori disszertációk :/ Az utóbbi hetekben a disszertációk benyújtása komolyan megduzzadt, a számot növelték a szervezett aspiránsok benyújtott disszertációi. Az eddigi átlagban 2 hetenként megtartott viták száma a későbbi hónapokban rendkívül meg fog növekedni, lesz olyan hét, amikor 4-5 vitát kell majd rendeznünk.

Az opponensek a birálatok elkészítésére 2 hónapos terminust kapnak. Szakembereink elfoglaltsága miatt azonban legtöbb esetben nem készülnek el az opponensi vélemények időben. Közrejátszanak itt szervezési hibák is, ugyanis nem egyszer felkértünk opponensi vélemény készítésére rendkívül elfoglalt szakembereket is, más esetben azonban egyes szaktudományok szűk keresztmetszete folytán /pl. közgazdaságtudomány/ nem is fordulhattunk másokhoz, mint a néhány rendkívül elfoglalt szakemberhez.

A viták többségének színvonala nem kielégítő. Magas színvonalu volt Sötér István Eötvös Józsefről szóló doktori disszertációjának vitája, Fuchs László matematikai doktori, Freund Géza matematikai kandidátusi és Róna György orvostudományi kandidátusi vitája. Rendkívül alacsony volt a színvonala Filipp Géza orvostudományi kandidátusi, Sós József orvostudományi doktori és Hámori Dezső mezőgazdaságtudományi kandidátusi vitájának. Általában megállapítható, hogy a jó viták előfeltétele a jól megfogalmazott tézisek, de mindenekelőtt a jó elvi kérdéseket felvető és ugyanakkor konkrét opponensi vélemények. A nem sikerült viták mindegyikénél az alaphiba a nem jó opponensi véleményben keresendő, a bizottság elnökének formális elnöklésében s a bizottsági tagok helytelen magatartásában. Vitáinkon akadályozza a jó vitaszellem kialakulását az igen sok területen még mindig fennálló klikk-szellem, a személyeskedés, egyes pályázóknak a kritikára való helytelen reagálása, visszautasító magatartása,

Szervezési téren a Tudományos Minősítő Bizottság munkájában komoly javulás ellenére még mindig vannak súlyos fogyatékoságok. Az aspiránsok nyilvántartása terén fennálló hibák megjavultak, azonban még mindig sok a munkában a bürokratikus ügyintézés és általában az intézkedések elhúzódása. Súlyos hibát jelentett a múltban, hogy a TMB Titkársága nem épített megfelelően és nem kapott megfelelő támogatást a tudományos osztályoktól. Ezt a hibát felismerve két hónappal ezelőtt megtörtént a Titkárság decentralizációja. Azt jelenti ez, hogy az aspiránsokkal foglalkozó szakelőadók az Akadémia tudományos osztályaira kerültek mint TMB előadók. Az osztályokon lévő TMB előadók az aspiránsképzéssel kapcsolatos problémákon kívül összefogják a minősítéssel kapcsolatos kérdéseket is. A decentralizáció által könnyebbé és gyorsabbá válik a felmerülő kérdések megoldása, a tudományos osztályok is ily módon jobban megismerik a TMB feladatait, röviden a tudományos osztályok szakmai támogatása ezáltal mind jobban biztosítható. A javulás ellenére még mindig sok bürokratizmus és lassúság van ügyintézésünkben. Előfordulnak még ma is olyan esetek, amikor egy kérdés akkor nyer elintézését, ha erre külső figyelmeztetést kapunk. Az ügyintézésben megmutatkozó hiányosságok következménye, hogy a TMB Titkárság aránylag kevéset tud foglalkozni elvi kérdésekkel.

Javaslatok.

1./ El kell érni, hogy a TMB tagjai rendszeresen vegyenek részt a Bizottság ülésén és aktívan működjenek közre a felmerülő kérdések megvitatásában.

Felelős: a TMB elnöke

2./ Az aspiránsképzés színvonalának további emelésére át kell dolgozni, illetőleg tovább kell fejleszteni a kandidátusi minimumokat.

Határidő: 1954. szeptember 1.

Felelős: a TMB titkára

3./ A Tudományos Minősítő Bizottság a jövőben úgy készítse el a végző aspiránsok elosztását, hogy a Tárcaközi Elosztó Bizottság döntése a végzés előtt 2 hónappal megtörténjék. Indokolja ezt az a körülmény, hogy a minisztériumok időben gondoskodni tudjanak a szükséges státushelyekről.

Felelős: a TMB titkára.

4./ Szükséges, hogy az aspiránsok ideológiai és nyelvi oktatásának további javítása érdekében az oktatásügyi miniszter képviselője évenként legalább egyszer tájékoztassa a TMB-t a képzéssel kapcsolatos problémákról.

Felelős: az OM képviselője.

5./ A kandidátusi fokozat megszerzésének szervezett aspiránsképzésen kívüli széles körben való megismertetésére a Tudományos Minősítő Bizottság ismételten hívja fel az érdeelt minisztériumok figyelmét.

Felelős: a TMB titkára.

Határidő: május 15.

6./ A rövidített aspiráns pályázatok terén fennálló elmaradást a TMB Titkársága az osztályok közreműködésével 2 hónapon belül számolja fel.

Felelős: a TMB titkára és az osztálytitkárok.

Határidő: június 15.

7./ A kandidátusi és doktori disszertációk színvonalának emelése érdekében a Tudományos Minősítő Bizottság

a./ tűzze napirendre a viták eddigi tapasztalatai alapján a hibák kiküszöbölésére a szükséges teendők megbeszélését.

Felelős: a TMB titkára

Határidő: május 31.

b./ a tudományos osztályok megfelelő körültekintéssel jelöljék ki a bírálóbizottságok tagjait, valamint az opponenseket.

Felelős: Osztálytitkárok.

c./ A vitákról készült ismertetéseknek az Osztályközleményekben való megjelentetéséről az osztályok időben gondoskodjanak, a TMB által rendelkezésükre bocsátott anyag alapján

Felelős: Osztálytitkárok.

8./ Szükséges, hogy az osztályokon a TMB előadói feladatokat olyan munkatársak lássák el, akik az adminisztratív ügyintézésen kívül a kérdések érdembeli vitelében is részt tudnak venni.

Felelős: MTA Munkaügyi Csoportjának vezetője.

Határidő: június 1.

Talán
erőse!

